

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
кафедра психології

Назва освітнього компоненту, Обов'язковий/вибірковий	Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія Обов'язковий
Ступінь вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	013 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література
Рік навчання, семестр	2022-2023/3 семестр /2 курс
Мова викладання	українська
Викладач	Каткова Тетяна Анатоліївна, старший викладач кафедри психології
Профайл викладача	http://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovij-institut-sotsial/kafedra-psihologiyi/sklad-kafedry-psyhologiyi/katkova-tetyana-anatoliyivna/
Контактний тел.	(0619)-44-86-24, 098-32-00-977
E-mail:	katkova963@gmail.com
Консультації	Консультації проводяться щопонеділка (12 ³⁰ -14 ⁰⁰), місце проведення – кафедра психології (аудиторія 123)

1. Анотація до освітнього компоненту

Освітній компонент «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія» є обов'язковим навчальним освітнім компонентом освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) з освітньо-професійної програми Середня освіта. Українська мова і література, кваліфікація – Бакалавр. 014.01 Середня освіта. Українська мова і література. Вчитель української мови і літератури. Розглянуті здобувачами вищої освіти питання і феномени загальної та вікової психології актуальні для даних майбутніх фахівців, що працюють в сфері «людина-людина».

Освітній компонент «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія» має на меті ознайомити здобувачів вищої освіти із предметом психологічної науки, походженням та розвитком психіки в процесі біологічної еволюції, сучасним станом психологічної науки та перспективою її розвитку, методами сучасної психології, психологією особистості, інструментальною, пізнавальною та регулятивною функціями психіки, а також з особливостями статевого розвитку.

Предметом вивчення освітнього компоненту є закономірності виникнення і проявлення індивідуальних, групових, типологічних відмінностей. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними методами та технологіями дослідження вікових та педагогічних психологічних особливостей особистості.

Зміст програми включає зіставлення нових підходів, що розробляються у вітчизняній психології, із загальним рухом у світовій науці. В процесі опанування курсом передбачається оволодіння здобувачами вищої освіти методами та методиками вивчення властивостей, індивідуальних відмінностей та розладів уваги, відчуттів, сприймання, пам'яті, мислення, емоцій, почуттів та волі.

Удосконалення знань із загальної, вікової та педагогічної психології диктується вимогами повсякденної практики та необхідністю підвищення якості підготовки спеціалістів. Тому даний освітній компонент побудований на основі сучасних уявлень про психіку, фундаментальних тверджень психологічної науки і виходить із принципів професійно-діяльної спрямованості. В межах освітнього компоненту здобувачі вищої освіти отримують знання, уміння та навички необхідні для ефективної роботи з дітьми різних вікових груп, батьками, вчителями, вихователями. Компетенція в питаннях загальної, вікової та педагогічної психології дозволить майбутнім спеціалістам на високому рівні здійснювати просвітницьку, консультативну та розвивальну роботу.

2. Мета та цілі освітнього компоненту

Метою освітнього компоненту «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія» є: забезпечення майбутніх спеціалістів знаннями з загальної, вікової та педагогічної психології на основі теоретичних знань, озброїти уміннями і навиками визначення психологічного контексту в умовах практичної діяльності.

Основними **завданнями** вивчення освітнього компоненту «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія» є:

- опанування здобувачами вищої освіти системою психологічних знань про загальні закономірності, механізми виникнення та функціонування психічних явищ як теоретичної основи для підготовки вчителя початкової освіти до роботи у закладах освіти;
- набуття умінь використовувати набуті знання при вивченні інших навчальних дисциплін, у процесі дослідницької та практичної роботи, самопізнанні та самовихованні;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними методами досліджень вікової та педагогічної психології;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із загальнопсихологічними фундаментальними проблемами, вирішуваними віковою та педагогічною психологією.

Методи навчання: лекції, семінарські заняття із застосування поточних перевірок і проведенням модульних контрольних робіт, тестування

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1. За джерелом інформації:

- словесні (лекція – традиційна, проблемна, лекція-презентація із застосуванням ІКТ; семінари, пояснення, бесіда);
- практичні (опрацювання наукових досліджень, технології case-study, проблемно-пошукові, компетентісно-орієнтовані);
- наочні (демонстрація, спостереження, ілюстрація).

2. За логікою передачі та сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі (проектні), творчі.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дидактична дискусія, «мозковий штурм», технології case-study, Брейн-ринг, психологічний квест, демонстраційні методи, практико-орієнтоване «занурення» у ситуацію, створення ситуації пізнавальної новизни.

3. Формат освітнього компоненту

В межах курсу максимальна увага приділяється висвітленню найбільш актуальних проблем загальної та вікової психології – індивідуалізації навчання, психолого-педагогічній діагностиці, навчанню у сензитивні періоди розвитку, співвідношенню навчання, виховання і розвитку особистості учня.

Здобувачі вищої освіти практичні рекомендації щодо подання методологічних принципів, взаємозв'язку традиційних підходів і новітніх розробок в психологічній науці.

Перелік компетентностей, які набуваються під час опанування дисципліною:

- **ЗК 01.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК 06.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до навчання впродовж життя.

4. Результати навчання

Результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
<p>ПРН 1 – знати сучасні філологічні і дидактичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури;</p> <p>ПРН 8 - знати сучасні підходи до організації та здійснення освітнього процесу згідно з вимогами педагогіки, психології, вікової фізіології й валеології, екології.</p> <p>ПРН 16. вирішувати складні навчально-виховні завдання з урахуванням індивідуальних, соціально-психологічних особливостей, інтегрування різних видів діяльності та змісту різних дисциплін; критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією; прогнозувати, проектувати та моделювати освітній процес;</p>	<p>I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:</p> <p>1. За джерелом інформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - словесні (лекція – традиційна, проблемна, лекція-презентація із застосуванням ІКТ; семінари, пояснення, бесіда); - практичні (опрацювання наукових досліджень, проблемно-пошукові, компетентісно-орієнтовані); - наочні (демонстрація, спостереження, ілюстрація). <p>2. За логікою передачі та сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.</p> <p>3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі (проектні), творчі.</p> <p>II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дидактична дискусія, демонстраційні методи, практико-орієнтоване «занурення» у ситуацію, створення ситуації пізнавальної новизни.</p>	<p>Поточний контроль (дискусія, доповіді фронтальне опитування, перевірка конспектів, презентації, індивідуальне опитування (квіз), робота у підгрупах, вирішення ситуативних завдань, вирішення ситуативних вправ, складання структурно-логічної схеми, виконання діагностичних методик)</p> <p>Періодичний контроль (періодична контрольна робота)</p> <p>Підсумковий семестровий контроль (залік, екзамен)</p>

5. Обсяг освітнього компоненту

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	16	14	60

6. Ознаки освітнього компоненту

семестр	спеціальність	Курс, (рік навчання)	Нормативний\вибірковий
3	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	2	н

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Здобувачі вищої освіти отримують практичні навички використовувати отримані знання в майбутній професійній діяльності, застосовувати психологічні знання на практиці, у процесі практичної роботи.

В процесі викладання освітнього компоненту «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія» використовується наступне технічне та програмне забезпечення:

- ноутбук;
- мультимедійний проектор (для демонстрації презентаційного матеріалу, аудіо- та відеозаписів);
- електронна база психодіагностичних методик (клінічна, патопсихологічна діагностика, діагностика розвитку дитини, діагностика психофізіологічного розвитку, профвбір) Лабораторії психофізіологічних досліджень;
- обладнання для проведення тренінгової роботи;
- психокорекційні матеріали (кольоровий пісок, камінці, воскові планшети) Лабораторії психології здоров'я;
- арт-терапевтичні матеріали (фарби, глина, олівці та ін.) для впровадження елементів арт-терапії.

8. Політики освітнього компоненту

Під час практичних занять створюються умови для формування практичних умінь і навичок роботи з колективом для майбутньої професійної діяльності.

На заняттях дотримуватись правил роботи у групі, шанобливо ставитись до поглядів один одного, обов'язково вимкнути звук гаджетів.

При оцінюванні враховується активність і відвідуваність занять.

● **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Всі види робіт необхідно виконувати в оговорені строки.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Перескладання модулів відбувається із дозволу директорату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Пропущені заняття відпрацьовуються протягом 2 тижнів на кафедрі в часи консультацій викладача.

Питання щодо курсу можна задати викладачу через мережу Facebook, MOODLE або E-mail.

● **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із

коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot, сервіс MOODLE).

• **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

На заняттях вітаються прояви креативності та індивідуальний підхід до кожного здобувача вищої освіти.

Завдання до кожної теми викладач надає через сервіси MOODLE або E-mail.

9. Схема освітнього компоненту

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
БЛОК I. Загальна психологія						
Тема 1. Предмет психології. Методи психології. Розвиток психіки	4	2				2
Тема 2. Психологія особистості	4		2			2
Тема 3. Психологічний аналіз діяльності	5					5
Тема 4. Мова і мовлення. Спілкування	6	2	2			2
Тема 5. Соціальні групи	4		2			2
Тема 6. Відчуття. Сприймання	5					5
Тема 7. Мислення. Уява	4	2				2
Тема 8. Пам'ять. Увага	4		2			2
Тема 9. Емоції і почуття. Воля	5					5
Тема 10. Темперамент. Характер. Здібності	4	2				2
Разом за блоком I	45	8	8			29
БЛОК II. Вікова та педагогічна психологія						
Тема 11. Вікова психологія як галузь психологічної науки. Виникнення і розвиток вікової психології	8		2			5
Тема 12. Психічний розвиток людини та його особливості. Детермінанти психічного розвитку дитини	8	2				5
Тема 13. Теорії психічного розвитку людини. Вікова періодизація психічного розвитку людини	8		2			5
Тема 14. Зародження психіки дитини в пренатальному періоді. Психічний розвиток новонародженого та немовляти. Психологічні особливості дітей раннього віку	10	2				5

Тема 15. Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Психологія молодшого школяра	10	2	2		5
Тема 16. Психічний розвиток підлітків. Психологія юнацтва	10	2			6
Разом за блоком II	45	8	6		31
Усього	90	16	14		60

№	Назва теми та питання, що вивчаються	Форми контролю
1	<p>Тема 1. Предмет психології. Методи психології. Розвиток психіки Питання до вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зв'язок психології з іншими науками. 2. Головні галузі психологічних знань. 3. Головні напрями сучасної психології. 4. Персоналістичні напрями. 5. Експериментально-генетичний метод. 6. Принцип аналізу за одиницями. 7. Принцип історизму. 8. Принцип системності. 9. Принцип проектування і моделювання. 10. Стадія елементарної сенсорної психіки. 11. Стадія перцептивної психіки. 12. Стадія інтелекту. 13. Інстинкти. 	<p>Фронтальне опитування Індивідуальне опитування Тестове опитування Практико-орієнтовані завдання</p>
2	<p>Тема 2. Мова і мовлення. Спілкування Питання до вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функції спілкування. 2. Комунікативна функція. 3. Інтерактивна функція спілкування. 4. Перцептивна функція спілкування. 5. Ідентифікація. 6. Стереотипізація. 	<p>Дискусія Письмове опитування Компетентнісно-орієнтовані завдання Підготовка та захист презентаційного матеріалу (проектна робота у мікрогрупах)</p>
3	<p>Тема 3. Мислення. Уява Питання до вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Різновиди мислення. 2. Індивідуальні особливості мислення. 3. Поняття про уяву. 	<p>Компетентнісно-орієнтовані завдання Підготовка та захист презентаційних матеріалів</p>
4	<p>Тема 4. Темперамент. Характер. Здібності Питання до вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Головні властивості темпераменту. 2. Фізіологічні основи темпераменту. 	<p>Компетентнісно-орієнтовані завдання Підготовка та захист презентацій Тестове опитування</p>

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Вплив темпераменту на діяльність людини. 4. Поняття про характер. 5. Структура характеру. 6. Головні риси типового характеру. 7. Природа характеру. 8. Формування характеру. 9. Відмінності у здібностях та їхня природа. 	
5	<p>Тема 5. Психічний розвиток людини та його особливості. Детермінанти психічного розвитку дитини</p> <p><i>Питання до вивчення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Поняття про психічний розвиток 2. Особливості психічного розвитку людини 3. Показники психічного розвитку 4. Поняття про вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення 5. Основні закономірності психічного розвитку людини. 6. Поняття про фактори та умови психічного розвитку людини. 7. Біологічна основа як фактор розвитку психіки, її складові компоненти. 8. Соціальне середовище як умова та джерело психічного розвитку особистості. 9. Активність особистості як детермінанта розвитку психіки. 	<p>Дискусія</p> <p>Письмове опитування</p> <p>Компетентнісно-орієнтовані завдання</p> <p>Підготовка та захист презентацій</p> <p>Структурно-логічні схеми (розробка кейсу)</p> <p>Робота в підгрупах</p> <p>Захист проектних робіт (на основі розроблених кейсів та компетентнісно-орієнтованих завдань)</p>
6	<p>Тема 6. Зародження психіки дитини в пренатальному періоді. Психічний розвиток новонародженого та немовляти. Психологічні особливості дітей раннього віку</p> <p><i>Питання до вивчення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Зміст стадій пренатального розвитку дитини 2. Вплив особливостей пренатального розвитку дитини на її психіку 3. Вплив процесу народження на психіку дитини. <p>Психологічні особливості фази новонародженості</p> <ul style="list-style-type: none"> 2. Психічний розвиток немовляти 3. Психодіагностограми розвитку немовляти. 4. Методика Е. Фрухт. 5. Соціальна ситуація розвитку переддошкільнят 6. Динаміка провідної діяльності в ранньому віці 7. Особливості розвитку пізнавальної сфери перед дошкільника 8. Формування особистості дитини раннього віку. Криза 3-ох років. 9. Психодіагностограми розвитку дітей раннього віку. 10. Діагностика пізнавального рівня розвитку. 11. Дослідження пам'яті. 12. Дослідження уваги. 	<p>Дискусія</p> <p>Письмове опитування</p> <p>Тестове опитування (КВІЗ)</p> <p>Структурно-логічні схеми</p> <p>Фронтальне опитування</p> <p>Компетентнісно-орієнтовані завдання</p> <p>Підготовка та захист презентаційного матеріалу (проектна робота у мікрогрупах)</p>

	<p>13. Діагностика розвитку рухової сфери. 14. Діагностика особливостей діяльності. 15. Діагностика розвитку побутової діяльності. 16. Діагностика розвитку ігрової діяльності. 17. Діагностика емоційно-вольової сфери.</p>	
7	<p>Тема 7. Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Психологія молодшого школяра Питання до вивчення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку 2. Ігрова діяльність - провідна для дошкільного віку 3. Розвиток пізнавальної сфери дошкільнят 4. Базові особистісні новоутворення дитини дошкільного віку 5. Шкільна зрілість дошкільнят, її зміст та складові компоненти. 6. Психодіагностограми розвитку дітей дошкільного віку. 7. Психологічне обстеження дітей 3-4 років. 8. Психологічне обстеження дітей 5-7 років. 9. Діти із затримкою психічного розвитку. 10. Матеріали для проведення узагальненого аналізу психічного розвитку дитини від народження до вступу в школу. 11. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи 12. Взаємини молодшого школяра з дорослими та ровесниками 13. Учіння як провідна діяльність молодшого шкільного віку 14. Новоутворення пізнавальної та особистісної сфер молодшого школяра. 15. Психодіагностограми розвитку дітей молодшого шкільного віку. 16. Програма вивчення учнів початкових класів. 17. Готовність дитини до навчання в школі. 18. Первинна адаптація дітей у школі, діагностика дезадаптації. 19. Пізнавальна сфера. 20. Особливості спілкування і поведінки. 21. Особливості мотиваційно-емоційної сфери. 22. Особливості системи ставлень школяра до світу і до самого себе. 23. Особливості діагностики дітей 2-4 класів. 24. Діагностика педагогічно занедбаних дітей. 25. Виявлення та дослідження обдарованих дітей. 26. Діагностика готовності до навчання в середній школі; визначення індивідуального стилю пізнавальної діяльності учня. 	<p>Групове опитування Індивідуальне опитування Структурно-логічні схеми Практико-орієнтовані завдання Участь у Брейн-рингу (вирішення міждисциплінарних, практичних творчих завдань) Розв'язання проблемно-пошукових завдань (робота у підгрупах) Термінологічний диктант</p>
8	<p>Тема 8. Психічний розвиток підлітків. Психологія юнацтва Питання до вивчення:</p>	<p>Фронтальне опитування Компетентнісно-орієнтовані завдання</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив фізичного та фізіологічного розвитку підлітка на його психіку 2. Соціальна ситуація розвитку підлітків 3. Спілкування підлітків з дорослими 4. Спілкування підлітків з ровесниками 5. Пізнавальні надбання підліткового віку 6. Особистісні зміни підлітків. 7. Психодіагностограми розвитку підлітків. 8. Психодіагностика пізнавальної сфери. 9. Діагностика можливості девіантної поведінки. Діагностика стану агресії у підлітків. 10. Діагностика емоційно-вольової та особистісної сфери. 11. Вивчення мотивації навчальної діяльності. Діагностика здібності до навчання. 12. Діагностика соціальної ситуації розвитку 13. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці 14. Розумовий розвиток юнаків 15. Формування особистості в юнацькому віці 16. Психодіагностограми розвитку юнаків. 17. Психодіагностична роботи зі старшокласниками. 18. Дослідження професійних здібностей, схильностей учнів. 19. Матеріали для проведення узагальненого аналізу психічного розвитку старшокласника. 	<p>Підготовка та захист презентаційних матеріалів</p> <p>Структурно-логічні схеми</p>
--	---

Орієнтована тематика індивідуальних завдань
(реферати, есе, презентації, творчі проекти)

1. Психологія як суспільна і природнича дисципліна.
2. Місце психології в системі наук.
3. Взаємозв'язок теоретичних і прикладних завдань психологічної науки і практики.
4. Історичні етапи розвитку психології.
5. Галузі практичного застосування психології.
6. Співвідношення наукової, життєвої, народної та парапсихології як джерел знань про психіку.
7. Походження і розвиток психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу людства.
8. Будова нервової системи: центральна (головний та спинний мозок) та периферична (соматична та автономна системи).
9. Будова головного мозку, функції його вищих структур.
10. Латералізація головного мозку.
11. Наслідки враження асоціативних ділянок мозку.
12. Основні форми прояву психіки: психічні процеси, стани, властивості.
13. Функції психіки: взаємозв'язок відображальної та регулятивної функцій.

14. Об'єктивний характер психічних закономірностей. Поняття психічного здоров'я. Ненормативний психічний розвиток.
15. Резерви розвитку психіки. Прийоми активізації резервів психіки.
16. Багаторівнева структура психіки людини: свідоме та несвідоме.
17. Основні концепції щодо розгляду проблем свідомості.
18. Передумови виникнення і розвитку свідомості як вищої форми відображення дійсності.
19. Свідомість, психіка, мислення і самосвідомість. Поняття несвідомого та підсвідомого.
20. Проблема методу психологічного дослідження та його значення для науки.
21. Наукові методи психології: організаційні (лонгітюдний, комплексний, порівняльний), емпіричні (спостереження, самоспостереження, експеримент (лабораторний, природний, формуючий), бесіда, анкети, тести та ін.), методи обробки даних (кількісної та якісної), інтерпретаційні (генетичний, структурний, системний).
22. Поняття про психологічне дослідження. Етапи психологічного дослідження.
23. Вимоги до застосування методів психологічного дослідження.
24. Етика психологічного дослідження.
25. Психологічне обстеження та його методи.
26. Методи активного впливу на особистість: психоконсультування, психокорекція, психотренінг, психотерапія та реабілітація.
27. Методи і методики вивчення вчителем учня.
28. Визначення особистості.
29. Основні теорії особистості: теорія В.Джемса, фрейдизм і неофрейдизм, гуманістичні теорії особистості, культурно-історична теорія Л.С.Виготського, логотерапія В.Франкла, особистість у теорії С.Л.Рубінштейна, О.М.Леонтьєва, Б.Г.Ананьєва, концепція особисто сті Г.С.Костюка та ін.
30. Індивід, суб'єкт, особистість, індивідуальність, людина. Психологічна структура особистості.
31. Самосвідомість особистості.
32. Я – концепція. Структура Я – концепції: 1) когнітивна складова (Я – образ та його види); 2) емоційно – оцінна (само ставлення, самооцінка та її види та типи, цінності як критерії оцінювання); 3) поведінкова складова.
33. Самооцінка та її роль в становленні особистості, рівень домагань, рефлексія та ін.
34. Самосвідомість та саморегуляція поведінки. Закономірності функціонування самосвідомості. Механізми захисту Я.
35. Умови та рушійні сили розвитку особистості. Етапи становлення особистості. Саморозвиток особистості..
36. Особистість як соціальний, психологічний, етнічний, моральний та духовний феномен.
37. Поняття про активність. Види та типи активності.
38. Інструментальна основа активності: вміння, навички, операції, звички та їх особливості.
39. Зміст і психологічна структура діяльності. Види діяльності.
40. Екстериоризація, інтериоризація. Усвідомлені та автоматизовані компоненти діяльності.
41. Індивідуальний стиль діяльності.
42. Зовнішня та внутрішня структури діяльності.
43. Поняття провідної діяльності. Фактори ефективності діяльності.
44. Мотиваційна (спонукальна) сфера особистості як джерело активності: потреби, мотиви, цілі, переконання, ціннісні орієнтації, ідеали, наміри, інтереси, установки, диспозиції та ін. Спрямованість спонукальної сфери особистості, її типи та рівні.
45. Адаптація у відчуттях. Розвиток чутливості як результат вправлення.

46. Види відчуттів.
47. Види запам'ятовування.
48. Види мислення та його індивідуальні особливості.
49. Види мислення.
50. Види пам'яті.
51. Види сприймання.
52. Види уваги та їх характеристика.
53. Вольове зхусилля. Ризик.
54. Вольовий акт і його структура.
55. Врахування особливостей типів темпераменту в навчально-виховному процесі.
56. Генезис (розвиток) здібностей. Творчі здібності. Психологічні умови розвитку творчої особистості учня.
57. Генезис мислення, якості мислення.
58. Емційна сфера особистості. Емоції та почуття.
59. Етапи мислительного процесу.
60. Єдність мислення і мови. Внутрішня мова і роль прихованих мовних реакцій в процесах мислення.
61. Забування та його причини. Умови збереження інформації.
62. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості: перцептивний і когнітивний рівні.
63. Загальні властивості сприймання. Зорові ілюзії.
64. Загальні властивості та види сприймання.
65. Загальна характеристика інтелекту (структура, рівні. Функціонування, зв'язки).
66. Мислення й уява. Уява як образне мислення. Активна роль уяви у проблемних ситуаціях та творчості.
67. Індивідуальні відмінності сприймання.
68. Класифікація емоцій, Форми переживання емоцій та почуттів. Типові переживання у навчальному процесі.
69. Мислення як процес, як діяльність. Проблемна ситуація і задача, мислительні дії.
70. Наведіть приклади аналізу, синтезу, порівняння і узагальнення використовуючи свій навчальний предмет.
71. Поняття відчуттів.
72. Поняття про уяву.
73. Поняття сприймання
74. Почуття та їх особливість. Зміст вищих почуттів, їх формування у школярів.
75. Розвиток емоційної сфери особистості.
76. Процеси пам'яті.
77. Процеси пам'яті. Заучування і прийоми його організації вчителем. Методи вивчення пам'яті.
78. Психологія волі. Мотиваційна сфера особистості та вольова діяльність.
79. Психологія мислення: природа, форми, операції, властивості. Проблемна ситуація і задача. Розвиток мислення.
80. Психологія пам'яті. Пам'ять і діяльність особистості.
81. Психологія сприймання школярем навчального матеріалу. Удосконалення сприймання учнів у процесі навчальної діяльності.
82. Рефлекторна природа відчуттів.
83. Розвиток мислительних операцій у школярів.

84. Розвиток пам'яті.
85. Роль слова у формуванні понять.
86. Фізіологічна природа пам'яті.
87. Фізіологічна природа уваги
88. Формування в учнів наукових понять, логічного та творчого мислення.
89. Мислення і особистість.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Охарактеризуйте психологічні чинники пренатального розвитку дитини, які визначають її психічне здоров'я.
2. Окресліть наслідки впливу процесу народження дитини на її подальший психічний розвиток.
3. Опишіть прояви комплексу поживавлення дитини та його роль в психічному розвитку.
4. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку немовляти.
5. Розкрийте причини та вияви явища дитячої шпитальності.
6. Визначте засоби, які мають використовувати дорослі для розвитку емоцій та мовлення немовляти.
7. Розкрийте провідні потреби переддошкільників та їх вплив на розвиток психіки.
8. Охарактеризуйте механізми впливу значимих дорослих на формування новоутворень психіки переддошкільника.
9. Доведіть, що ранній вік є сенситивним для розвитку мовлення дитини.
10. З'ясуйте, чому ранній вік займає таке вагоме значення в процесі формування особистості в багатьох психологічних концепціях (психоаналіз, гуманістична теорія, теорія соціального навчіння тощо).
11. Проаналізуйте типові форми реагування дорослих на прояви емансипації дітей раннього віку та їх наслідки для психіки малюка.
12. Визначте роль провідної діяльності переддошкільників для їх розумового розвитку.
13. Охарактеризуйте фактори, які спричиняють відставання в психічному розвитку у дітей раннього віку.
14. Порівняйте специфіку спілкування дітей раннього та дошкільного віку з дорослими.
15. Охарактеризуйте систему взаємин дошкільника з ровесниками.
16. Розкрийте співвідношення впливу ігрової, навчальної та трудової діяльності на становлення особистості дитини дошкільного віку.
17. Визначте роль продуктивної діяльності (малювання, ліплення тощо) для інтелектуального розвитку дошкільника.
18. Опишіть можливі форми реагування дорослих на вияви пізнавального інтересу дошкільника і їх наслідки для розумового розвитку дитини.
19. Проаналізуйте думку К.Д. Ушинського, що саме дошкільне дитинство є початком інтимної історії людської душі - історії її почуттів.
20. З'ясуйте роль внутрішнього мовлення у плануванні і регуляції поведінки дошкільнят.
21. Охарактеризуйте компоненти психологічної готовності дитини до школи та способи їх діагностики.
22. Складіть пам'ятку для батьків щодо формування психологічної готовності дошкільняти до школи.
23. Розкрийте роль молодшого шкільного віку в процесі соціалізації особистості.
24. Охарактеризуйте взаємозв'язок шкільної зрілості дошкільняти та рівня адаптації першокласника до школи.
25. Доведіть, що учіння є провідною діяльністю для психічного розвитку молодших школярів.
26. Співвіднесіть роль батьків та вчителя у формуванні у дитини внутрішньої позиції школяра.

27. Розкрийте механізми становлення статусу учня початкової школи в класному колективі.
28. Охарактеризуйте гендерні відмінності дітей молодшого шкільного віку.
29. Проаналізуйте взаємозв'язок стилів батьківського виховання з результативністю навчання молодшого школяра та його самооцінкою.
30. Обґрунтуйте психологічну доречність використання вчителем тільки словесного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-го класу.
31. Проаналізуйте детермінанти виникнення негативних емоційних станів дітей молодшого шкільного віку.
32. Охарактеризуйте поведінкові відмінності молодших школярів різних типів темпераменту.
33. Розкрийте детермінанти формування характеру в молодшому шкільному віці.
34. Охарактеризуйте причини, вияви та способи профілактики агресивності молодших школярів.
35. Охарактеризуйте основні напрямки діяльності вчителя щодо розвитку здібностей молодших школярів.
36. Розкрийте специфіку взаємозв'язку роботи мислення та уяви учнів початкової школи.
37. Розкрийте основні напрямки профілактики та корекції неухважності молодших школярів. Проаналізуйте сучасні соціально-психологічні умови становлення особистості підлітків.
38. Визначте, чи справді підлітки є «жертвами» власних гормонів. Відповідь аргументуйте.
39. Підтвердьте думку, що підлітковий вік є «лакмусом» успішності попереднього виховання дитини.
40. Охарактеризуйте типологію учнів основної школи щодо мотивації їх учіння.
41. Доведіть доречність використання вчителем проблемних методів навчання у роботі з учнями основної школи.
42. Проілюструйте вияви самоствердження в підлітків.
43. Доведіть, що підлітковий період є сенситивним для становлення вольової регуляції.
44. Охарактеризуйте фактори, що прискорюють і, навпаки, уповільнюють формування почуття дорослості в підлітків.
45. Охарактеризуйте шляхи гармонізації самооцінки підлітків.
46. Співвіднесіть роль ровесників та дорослих у процесі формування характеру учнів основної школи.
47. Охарактеризуйте можливі позитивні та негативні наслідки кризи 13-ти років на формування особистості підлітків.
48. Диференціюйте психологічні особливості представників ранньої юності та власне юності.
49. Наведіть приклади конкретного вияву юнацького максималізму.
50. Охарактеризуйте вияви індивідуального стилю інтелектуальної діяльності юнаків.
51. Проаналізуйте фактори, що впливають на самооцінку юнаків.
52. Порівняйте системи спілкування юнаків з батьками та педагогами.
53. Наведіть приклади проблем професійного самовизначення юнаків.

Теми презентацій та доповідей

1. Основні методологічні принципи вікової психології.
2. Методи дослідження вікових особливостей людини.
3. Характеристика організаційних методів та специфіка їх застосування.
4. Емпіричні методи дослідження: їх характеристика та особливості застосування.
5. Проблеми та критерії вікової періодизації.
6. Культурно-історична теорія розвитку психіки Л. С. Виготського.

7. Проблема єдності свідомості і діяльності як основний фактор розвитку психіки у контексті діяльнісного підходу О. М. Леонтьєва.
8. Діяльність як умова і засіб психічного розвитку. Основні види діяльності дитини.
9. Поняття провідної діяльності.
10. Механізм психічного розвитку у контексті підходу, розробленого провідними радянськими психологами Л.С.Виготським, О. М. Леонтьєвим та Д.Б.Ельконіним та його складові (соціальна ситуація розвитку дитини, провідна діяльність, криза розвитку та психологічні новоутворення).
  11. Вікова періодизація Д. Б. Ельконіна.
  12. Біогенетичний принцип в психології. Теорія рекапітуляції Стенлі Холла. Періодизація
  13. психічного розвитку Гетчинсона.
  14. Нормативний підхід до розвитку психіки Арнольда Гезелла та Люїса Термена.
  15. Теорія трьох ступенів дитячого розвитку Карла Бюллера.
  16. Теорія конвергенції Вільяма Штерна.
  17. Психоаналітичний підхід Зигмунда Фрейда.
  18. Епігенетична теорія розвитку Е. Еріксона
  19. Соціогенетичний підхід до розвитку психіки (Е.Дюркгейм, П'єр Жане, Анрі Валлон та ін).
  20. Когнітивна теорія розвитку психіки Ж. Піаже
  21. Теорія морального розвитку Л. Кольберга.
  22. Екологічна модель розвитку та теорія навчання Урі Бронфенбреннера
  23. Персоногенетичний підхід до розвитку психіки (Ш. Бюлер, А. Маслоу, К. Роджерс)
  24. Психологічна характеристика особливостей пренатального періоду
  25. Соціальна ситуація розвитку дитини немовлячого віку.
  26. Особливості розвитку дитини в період новонародженості. Криза новонародженості
  27. Новоутворення критичного періоду та критерії кінця кризи новонародженості.
  28. Емоційний розвиток немовляти. Комплекс поживлення.
  29. Спілкування і його значення для психічного розвитку немовляти. Шпиталізм.
  30. Основні досягнення в розвитку немовляти (новоутворення немовлячого періоду).
  31. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку.
  32. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці.
  33. Розвиток когнітивної сфери дитини раннього віку.
  34. Розвиток мови в ранньому віці.
  35. Передумови формування особистості в ранньому дитинстві. Криза трьох років.
  36. Основні досягнення в розвитку дитини раннього віку (основні новоутворення раннього віку).
  37. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.
  38. Сюжетно-рольова гра її значення для розвитку дошкільника.
  39. Основні види продуктивної діяльності дитини в період дошкільного дитинства (творча конструкторська діяльність, заняття музикою і танцями, елементарна праця, слухання казки, учіння, спілкування).
  40. Розвиток когнітивної сфери дошкільника.
  41. Емоційно-вольова сфера дитини дошкільного віку

42. Розвиток особистості дошкільника. Самосвідомість та "Я-концепція" дитини
43. дошкільного віку
44. Статеворольова ідентифікація дитини в дошкільному віці.
45. Основні досягнення в розвитку дитини дошкільного віку.
46. Психологічна готовність дитини до школи.
47. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
48. Криза 7-ми років.
49. Розвиток когнітивної сфери молодшого школяра
50. Розвиток особистості молодшого школяра.
51. Психологічні досягнення у розвитку дитини молодшого шкільного віку.
52. Погляди на особливості підліткового віку у працях С. Холла.
53. Особливості підліткового віку у поглядах Е. Шпрангера.
54. Ш.Бюллер та її погляд на особливості підліткового віку.
55. Підлітковий вік у концепції еґо-ідентичності Е. Еріксона.
56. Підлітковий вік у вченнях Л. Виготського, Д.Ельконіна, Л. Божович.
57. Соціальна ситуація та основні завдання розвитку дитини в підлітковому віці.
58. Спілкування як провідний вид діяльності підлітка.
59. Розвиток пізнавальних процесів в підлітковому віці.
60. Розвиток самосвідомості підлітка.
61. Мотиваційна сфера підлітка. Мотиви асоціальної поведінки підлітка.
62. Новоутворення особистості в підлітковому віці.
63. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці.
64. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в період юності.
65. Основні новоутворення юнацького віку.

10. Система оцінювання та вимоги

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам вищої освіти з освітнього компоненту «Психологія. Модуль 1. Загальна психологія. Модуль 2. Вікова та педагогічна психологія», є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані під час іспиту.

Впродовж семестру студент за поточний контроль отримує – 40 балів та під час складання 2-х модулів – 60 балів і 100 – балів за іспит, загалом – 100 балів.

Критерії оцінювання

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення дисципліни.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»<https://drive.google.com/file/d/1HWL9vuhcizztkaC6wgF-zXhr43uGR1W0/view> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» (протокол №5 від 24.10.2019 р.) <https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkVl-LNTIjWRX/view>.

Система оцінювання.

Методи контролю результатів навчання	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Робота на практичному занятті Самостійна робота Усна відповідь, тестування, виконання практичних завдань	<p>5 балів:</p> <p>5- Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>4- Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>3-Студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>2-Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки</p>
Тести для поточної роботи	<p>5 балів:</p> <p>– 5 балів – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), а також відобразив у рецензії власне відношення до проблеми і до роботи в цілому; склав 10 тестових завдань;</p> <p>– 4 бали – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі),</p>

	<p>склав 10 тестових завдань;</p> <ul style="list-style-type: none"> – 3 бали – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), але у рецензії не відображено власне відношення до проблеми і до роботи в цілому, склав менше ніж 10 тестових завдань; – 2 бали – спостерігаються суттєві помилки, студент не достатньо продемонстрував знання наукової праці вченого, не склав 10 тестових завдань;
Творчі завдання	<p>5 балів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат.
Компетентнісно-орієнтовні завдання (кросворд, презентація тощо).	<p>5 балів (5 балів за кросворд або 5 балів за презентацію):</p> <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – кросворд складено відповідно до змісту лекцій, кросворд містить не менш ніж 14 термінів, презентація кросворду; – 4 бали – кросворд складено відповідно до змісту лекцій, але термінів менш ніж 14, презентація кросворду; – 3 бали – кросворд складено не відповідно до змісту лекцій, недостатня кількість термінів, помилки щодо оформлення, презентація кросворду; – 2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, презентація кросворду; – 5 балів – презентація містить не менш ніж 15 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об'єктів, малюнків, фото тощо; – 4 бали – презентація містить не менш ніж 12 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об'єктів, малюнків, фото тощо; – 3 бали – презентація містить 10 і меншу кількість слайдів, текст та фон заважають сприймати інформацію, недостатня кількість демонстраційного матеріалу (таблиці, діаграми, схеми, малюнки тощо), – 2 бали – зміст презентації не відповідає темі, візуально не сприймається, плагіат
Екзамен	<p>100 балів:</p> <p>По 25 балів (max = 75) – відповіді на 3 письмові теоретичні, аналітичні та практичні питання;</p> <p>25 балів – відповіді на 25 тестових завдань.</p>

Письмові відповіді:

– 23-25 балів – дана повна правильна відповідь на підставі вивчення теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; відповідь самостійна, допустимі 1-2 несуттєві помилки (це помилки, при яких відповідь є правильною, але помилки представлені у вигляді некоректних висловлювань). При виконанні експериментальних робіт все виконано повністю і зроблені висновки.

Якщо це третє питання, то наведені правильні приклади. Продемонстровані практичні навички.

– 19-22 балів – дана правильна відповідь на підставі вивчених теорій, концепцій, законів, ідей тощо; матеріал усвідомлено, викладено в певній логічній послідовності, літературною мовою; Допустимі 2-3 несуттєві помилки, або деяка неповнота відповіді, неточність у викладенні матеріалу. Питання практичної значимості виконані правильно, без суттєвих помилок, зроблені висновки. Допускається неповнота приклада практичної значимості, але зроблений висновок є обов'язковим.

– 15-18 бали – навчальний матеріал в основному викладений повно, але при цьому допущені 1-2 грубі помилки; відповідь неповна, хоча і відзначається необхідною глибиною, побудована незв'язно. При виконанні експериментальної роботи допущені 1-2 суттєві помилки. При розв'язуванні задач допущено не більше, ніж одну суттєву помилку, неповне тлумачення з деякими неточностями.

– 13-14 бали – навчальний матеріал в основному викладений повно, але при цьому допущені 1-2 грубі помилки; відповідь неповна, хоча і відзначається необхідною глибиною, побудована незв'язно. При виконанні експериментальної роботи допущені 1-2 суттєві помилки. При розв'язуванні задач допущено не більше, ніж одну суттєву помилку, неповне тлумачення з деякими неточностями. Відповідь виявляє незнання або нерозуміння значної частини навчального матеріалу; допущені істотні помилки, матеріал викладений незв'язно. При виконанні експериментальної роботи допущені грубі помилки

– 10-12 бал – спостерігаються суттєві помилки, студент не достатньо продемонстрував знання. Відповідь виявляє повне незнання і нерозуміння основного та посутнього навчального матеріалу; повна відсутність експериментальних умінь; відповідь виявляє повне невміння розв'язати задачу.

– 0 балів – жодної вірної відповіді.

Тестові завдання: 1 бал – завдання виконано, 0 балів – завдання не виконано.

1. Система оцінювання компетенцій студентів повинна бути стимулюючою, заохочувальною, максимально об'єктивною, простою з чіткими критеріями оцінювання і легко запам'ятовуватись студентами і викладачами.

Система оцінювання компетенцій студентів на заліках або іспитах є універсальною.

2. Національна оцінна шкала є чотириохбальною для оцінювання результатів іспитів і диференційованих заліків і двобальною для оцінювання відповідей студентів на недиференційованому заліку.

3. Основним видом контролю знань, умінь, навичок та способів їх застосування є поточний контроль для якого використовується національна оцінна шкала «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» з відповідними до неї балами, тобто числами «5», «4», «3», «2». Ці бали виставляються за кожне практичне (семінарське) заняття в академічний журнал.

4. Всі види діяльності на практичному (семінарському) занятті, в тому числі і за виконану самостійну роботу, оцінюються оцінками «5», «4», «3», «2», які заносяться в академічний журнал.

Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання студентами, оцінюються як частина теми практичного (семінарського) заняття.

5. Для недиференційованих заліків ітогова оцінка виставляється як «зараховано» або «незараховано».

6. Виробничі і навчальні практики, курсові і дипломні роботи оцінюються також за національною, 100 – бальною і ECTS шкалами по відповідних критеріях.

7. Якщо до складу курсу разом з навчальною дисципліною входить навчальна практика або виконання курсової роботи, то весь курс оцінюється за 100 – бальною шкалою і відповідна кількість балів виставляється за навчальну практику, курсову роботу тощо.

8. Критерії оцінювання діяльності студентів на практичних (семінарських) заняттях, практиках, за виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, курсових, дипломних робіт тощо є такими:

Бали	Критерії
1	2
5	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові/тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
3	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
2	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває

зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Підготовка індивідуального наукового дослідження (проекту)

Методика поетапної підготовки наукового дослідження розглядається на практичних заняттях. У самостійну роботу студента входить поетапне виконання наступних завдань з власної теми індивідуального наукового дослідження:

1. Сформулювати ідеї щодо власного дослідження за схемою: галузь психології, яка викликає найбільший інтерес; психологічний феномен, який найбільше цікавить. Кілька можливих тем дослідження, визначити сумісно з викладачем тему дослідження.
2. Представити список літератури (10 одиниць з неперіодичних видань і 10 одиниць з періодичних видань) до власної теми дослідження з обов'язковим оформленням відповідно вимог.
3. Підготувати письмове обґрунтування актуальності обраної теми. Визначити мету, задачі і питання дослідження. Визначити об'єкт і предмет дослідження.
4. Підготувати теоретичну частину дослідження (обсяг 5 сторінок, з обов'язковим посиланням на використані джерела). Перевірити роботу на плагіат за допомогою онлайн-сервісів.
5. Скласти анкету, провести анкетування, обробити одержані результати (в анкеті 10 питань, вибірка – 10 осіб).
6. Здійснити опис емпіричного дослідження, написати висновок.
7. Скласти список використаних джерел.
8. Оформити наукове дослідження згідно вимог, в тому числі таблиці, ілюстрації, заголовки, номери сторінок тощо.
9. Підготувати доповідь з презентацією для оприлюднення результатів дослідження.
10. Підготувати тези доповіді для публікації у збірнику наукових праць студентів і молодих учених.

Етапи виконання завдання контролюються і оцінюються викладачем на практичних заняттях. Індивідуальне завдання, всі складові якого виконані на «відмінно» може бути зараховано викладачем як підсумкова робота до курсу.

Критерії оцінювання виконання індивідуально-дослідного завдання: повнота літературного огляду, наявність авторського аналізу літературних джерел, грамотність цитування літературних джерел, відповідність списку літератури змісту роботи, коректність опису результатів емпіричного дослідження і висновків

Критерії оцінювання самостійної роботи. Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://drive.google.com/file/d/1HWL9vuhcizztkaC6wgF-zXhr43uGR1W0/view> самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових академічних занять. Метою самостійної роботи здобувача є засвоєння в повному об'ємі ОП і ОК та послідовне формування навичок ефективної самостійної і професійної діяльності. Основними видами самостійної роботи студентів у межах освітнього компоненту є підготовка до аудиторних занять, пошуково-аналітична робота щодо винесених для самостійного опрацювання окремих тем. Питання і завдання, винесені на самостійне опрацювання, включені до періодичних контрольних робіт. Згідно «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://drive.google.com/file/d/1BDRNtAJupqmHkldtICJTkvL-LNTIjWRX/view>, самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами оцінюються як частина теми практичного заняття. Контроль за виконанням завдань до самостійної роботи здійснюється під час поточного, періодичного і підсумкового контролю.

9. Співвідношення балів національної оцінної, ECTS і 100 – бальної оцінної шкали таке:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. На практичному або семінарському занятті студент може отримати декілька оцінок за різні види діяльності за чотирьохбальною шкалою від «відмінно» до «незадовільно», але в балах «5», «4», «3», «2». Бали періодичної контрольної роботи, яка може проводитись за рік або семестр чотири, два або один раз, виставляються відповідно максимум 25, 50 і 100 балів за одну контрольну.

Наприклад, періодичний контроль, який проводиться двічі в семестрі, є сумою балів (середньозважена оцінка) поточного контролю і балів за контрольну роботу за такою формулою: $S_1 = X_0 + X_1 = 4 + 18 = 22(6)$,

Де S_1 – сума балів за перший періодичний контроль, X_0 – середньозважене балів за всі теми, включаючи теми і питання винесені на самостійну роботу, що передують першому періодичному контролю; X_1 – бали першої періодичної контрольної роботи.

Студент має **право на підвищення** результату тільки однієї контрольної роботи протягом тижня після її написання.

Підсумкова оцінка складається із суми балів за періодичні контрольні роботи за формулою:

$$S = S_1 + S_2$$

Максимальна сума (S) дорівнює 100 балам.

Якщо підсумковий контроль вивчення дисципліни є диференційований або недиференційований залік, то набраних таким чином 60 і більше балів достатньо для його зарахування.

На екзамені студент повинен набрати 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Сума балів (Σ) отриманих на екзамені додається до суми (S) набраних балів за періодичні контрольні і ділиться навпіл. Це дає змогу поліпшити свій рейтинг будь – якому студенту крім того, який не набрав 60 балів. Наприклад, студент перед сесією має 72 бали, що відповідає за національною шкалою оцінці «задовільно». Але, підготувавшись до екзамену, студент може здати на 75 балів. Ітогова оцінка:

$$\Sigma_{\text{підсум.}} = (\Sigma + S) * 0,5 = (75 + 72) * 0,5 = 73,5$$

За правилом округлення це 74 бали, що відповідає національній оцінці «добре».

Якщо студент навчається стабільно на «добрі» і «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контрольні роботи, то загалом може накопичити 75 і більше балів і не складати іспит. Такий підхід до зарахування «добрих» і «відмінних» оцінок за іспит **стимулює** студента до

систематичного навчання, своєчасного відпрацювання пропущених занять і сумлінного ставлення до самостійної роботи з кожної теми курсу. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені лабораторні, практичні або семінарські заняття і не мати за них незадовільних оцінок.

Невідпрацьовані заняття є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю **як невиконавшого навчальний план.**

Результати за всі практичні обчислюються як середньозважена оцінок (max=20 до першої контрольної точки + max=20 до другої контрольної точки). Теми для самостійного опрацювання, оцінюються як частина практичного заняття.

Письмові роботи проводяться 2 рази на семестр (max=30+30).

Освітній компонент оцінюється у 100 балів. Для зарахування заліку достатньо 60 балів.

Порядок визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті регулюється відповідним положенням https://drive.google.com/file/d/14KeC_yldBuss-N0Q60DqWdwy9We1_uV4/view та є можливим для обов'язкових освітніх компонентів починаючи з другого семестру навчання.

Політика курсу

На заняттях шанобливо ставтесь до поглядів один одного.

На заняттях вітаються прояви креативності. При оцінюванні враховується активність і відвідуваність занять.

На заняттях може знадобитися ноутбук.

Завдання до кожної теми викладач надає через сервіси Facebook. Всі види робіт необхідно виконувати в оговорені строки. При виконанні всіх завдань і видів контролю курсу слід дотримуватись академічної доброчесності.

Пропущені заняття відпрацьовуються протягом 2 тижнів на кафедрі в часи консультацій викладача.

Питання щодо курсу можна задати викладачу через мережу Faceboo

11. Рекомендована література

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2011. 112 с.
3. Гончарук П.А. Загальна психологія: пропедевтика (модульний підхід)/ П.А. Гончарук, І.В. Сингаївська. К. 2009. 216 с.
4. Гуцуляк Н. М., Рудюк Н. Г. Вікова психологія: Курс лекцій. Чернівці: Рута, 2007. 95 с.
5. Дубравська Д. Основи психології: навч. посіб./ Д.М. Дубравська. Львів: Світ. 2001. 279 с.
6. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл./ С.Д. Максименко и др.; за заг. ред. С.Д. Максименко-2-ге вид., перероб. І доп. – Вінниця: Нова Книга. 2004. 704 с.
7. Загальна психологія: підручник / О.В. Скрипченко та інш. К.: Либідь. 2005. 464 с.
8. Забродський М.М. Вікова психологія: Навч. посібник. - К.: Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 2002. 103 с.
9. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія. К., 2009.
10. Павелків Р. В. Вікова психологія: Підруч. К.: Кондор, 2011. 468 с.
11. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2007. 330 с.
12. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2006. 359 с.
13. Самошкіна Л. М. Вікова психологія / Під ред. Е. Л. Носенко; Дніпропетр. нац. Ун-т та ін. Д., 2006. 247 с.

14. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія. К.: ЦУЛ, 2012. 376 с.
15. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В., Булах І. С., Зелінська Т. М. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. – Вид. 2-е, доп. К.: Каравела, 2007. 400 с.
16. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручн. К.: ВД Слово, 2013. – 606 с.
17. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини: Навч.посіб. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2001. 194с.
18. Ronald T. Brown. Handbook of pediatric psychology in school settings. London: LAWRENCE ERLBAUM ASSOCIATES, PUBLISHERS. 2004.
19. Brian Hopkins. The Cambridge Encyclopedia of Child Development. Cambridge University Press. 2005.
20. Neil J. Salkind. Child development. Macmillan Reference USA, an imprint of Gale Group. 2002.
21. Donald K. Freedheim. Handbook of Psychology. Volume 1. History of psychology. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. 2003.

Повний список основної і додаткової літератури можна отримати у викладача.

Періодичні видання:

1. Педагогіка і психологія 2014-2021
2. Шкільному психологу. Усе для роботи 2016-2021
3. Психология и соционика межличностных отношений. - Режим доступу: <http://publishing.socionik.info/index.php/psychology/index>
4. Психологія і суспільство –Режим доступу: <http://journals.urau.ua/index.php/1810-2131>
5. Технології розвитку інтелекту: електронний журнал
Режим доступу : <http://psytir.org.ua>

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=751>
2. <http://academia-pc.com.ua/product/26>
3. http://ippo.dn.ua/assets/Uploads/NSOD/NSD1_2011/kse.pdf
4. <http://academia-pc.com.ua/product/78>
5. http://ebooktime.net/book_113.html
6. http://pidruchniki.ws/17050603/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya_-_kutishenko_vp
7. Карабанова О.А. Возрастная психология и психология развития // <http://www.guru.lv/print.php?=&a&b=74>
8. Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року) – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 9-23 http://zu.edu.ua/spf/psihol_vkl.html
9. Шихи Г. Возрастные кризисы (ступени личностного роста) С.-Пб.: Ювента, 1999 // <http://psylib.ukrweb.net/books/sheeh01/tht01-25.htm>
10. Эльконин Д.Б. Психология игры // psychology_bjanv_651.rar

Електронні ресурси

1. ver.mdpu.org.ua
2. eprints.mdpu.org.ua
3. dfn.mdpu.org.ua
4. www.nbu.gov.ua Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
5. webofknowledge.com
6. <http://ouci.dntb.gov.ua/>
7. <http://www.rada.kiev.ua/> - Законодавство України.
8. <http://chitalka.info> Електронні підручники
9. <http://flogiston.ru/library>
10. <http://pidruchniki.com.ua> Електронна бібліотека підручників
11. <http://scholar.google.com.ua> Пошук у наукових публікаціях за допомогою сервісу Google Академія
12. <http://www.djerele.com> Електронні навчальні матеріали
13. <http://www.library.snu.edu.ua/> - Наукова бібліотека.
14. http://www.nbu.gov.ua/Portal/Chem_Biol/Jpp/texts.html Журнал практикуючого психолога: науковий журнал
15. <http://www.resdbookz.com> Електронні книги
16. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Державний комітет статистики України

**Затверджено на засіданні кафедри психології
протокол № 1 від 02.09.2021 р.**